

РЕЦЕНЗИЯ

относно конкурса за „професор” по научната специалност Растениевъдство, обявен в ДВ бр. 9 от 02.02.2016 год. с кандидат Нуреттин Тахсин Тахсин от проф., дсн Тодор Симеонов Кертиков, определен съгласно Заповед № РД – 16-520/11.05.2016 год. на Ректора на Аграрен университет – Пловдив за член на научното жури

Рецензент: проф., дсн Тодор Симеонов Кертиков, Институт по фуражните култури, област на висше образование – 6.0 Аграрни науки и ветеринарна медицина, професионално направление – 6.1 Растениевъдство, научна специалност: Растениевъдство, назначен за член на научното жури със заповед № РД-16-520/11.05.2016 год. на Ректора на Аграрен университет.

1. Общи данни за кариерното и тематичното развитие на кандидата;

В конкурса за заемане на академичната длъжност „професор” за нуждите на Аграрния университет (АУ) гр. Пловдив, участва един кандидат - доц., д-р Нуреттин Тахсин Тахсин. Документацията по конкурса е изготвена съгласно изискванията на ЗРАСРБ (чл. 29, ал.1 и чл. 29б), Правилника за неговото приложение (чл. 60, ал.1), както и изискванията на Правилника на АУ. При прегледа на документите не са установени процедурни нарушения.

Доц. Нуреттин Тахсин Тахсин е роден на 05.12.1965г. През периода 1986 – 1991г. кандидатът придобива висше образование в Агрономическия факултет на ВСИ, гр. Пловдив с квалификация „Магистър” - „Инженер – агроном”. От 1991г. до 1996г. работи в практиката като агроном в земеделска кооперация в гр. Съединение. За това време г-н Тахсин се сблъсква както с научната, така и с производствената проблематика на растениевъдството, растителната защита и поливното дело, семепроизводството и прилагане на нови технологии в селскостопанското производство. През 1997г. след спечелен конкурс е назначен за асистент към катедра Растениевъдство на Аграрния университет, гр. Пловдив. Впоследствие заема академичните длъжности старши и главен асистент. През 2003 г. разработва и защитава докторат на тема „Продуктивност и качество на различни генотипи слънчоглед, отглеждани на промишлено замърсени почви”. От 2007г. кандидата е доцент в катедра Растениевъдство на факултета по Агрономство.

Педагогическата му дейност е свързана с преподаване на растениевъдни дисциплини в различни специалности на ОКС „Бакалавър” и „Магистър”, както и с подготовка на докторанти и дипломанти. Научната му дейност обхваща изследвания касаещи влиянието на основните фактори на продуктивността върху добива и качеството на някои полски и технически култури, в частност тютюн и слънчоглед, както и реакцията им по отношение на стресови фактори.

Предвид притежаваните от кандидата делови качества и умения за работа в екип, доц. Тахсин заема отговорни академични длъжности: член на Факултетния съвет на Агрономическия факултет и научен секретар на Академичния съвет на АУ.

Кандидата е провел редица специализации и обучения в Испания, Гърция, Турция и Унгария, което е гаранция за натрупан опит, знания и умения на световното научно поприще. Притежава отлични умения за работа с програмите: Microsoft Office; Photo Shop; Statistical. Добре владее писмено и говоримо английски, испански и руски езици. Това му дава възможност за обучаване на чуждестранни студенти, както и представяне на научните си резултати на международни форуми.

2. Общо описание на представените материали.

В конкурса за „професор” доц., д-р Нуреттин Тахсин Тахсин участва с обща

продукция от 86 труда, групирани по следния начин:

- ❖ Научни-публикации по номенклатурната специалност – 86 бр., от тях:
 - Публикации, свързани с докторската дисертация – 3 бр., които не подлежат на разглеждане;
 - Публикации, свързани с придобиване на длъжност „доцент” – 34 бр., които също не подлежат на разглеждане;
- ❖ При изискуеми 40 бр. за професор, кандидатът участва в конкурса с 49 бр., от тях:
 - Публикации с импакт фактор – 3 бр.
 - Публикации в рецензирани и реферирани научни списания – 32 бр.
 - Публикации в сборници от конференции – 10 бр.
 - Научно-популярни публикации – 4 бр.

2 броя от научните публикации са под печат

Личното участие на кандидата в посочените 45 броя научни труда се илюстрира с факта, че в 10 броя е първи, в 19 броя втори, а в останалите 16 броя трети и следващ автор, или в 22,22% от научните трудове е водещ, а в 42,22% е втори автор. Всички представени за участие в конкурса научно-популярни статии са в съавторство.

❖ Учебници – 1 бр. и книги – 2 бр. (общо 3 броя).

❖ Учебни ръководства – 2 бр.

Представените за рецензиране публикации не повтарят тези за придобиване на образователната и научна степен „доктор” и за заемането на академичната длъжност „доцент”.

3. Основни направления в изследователската работа на кандидата. Демонстрирани умения или заложби за ръководене на научни изследвания (ръководство на проекти, привлечено външно финансиране и др.).

Научно-изследователската дейност на кандидата е разнообразна по тематика, но профилирано тя е свързана основно с изучаване на продуктивността и качеството на генотипове слънчоглед и тютюни. Установяване съдържанието на тежки метали в почвата и отражението им върху качествените параметри на маслото и суровия протеин. Проучване съдържанието на основните мастни киселини. В редица експерименти са проучени наши и интродуцирани сортове ориенталски тютюни при различни агротехнически фактори – торене, напояване, плевелни асоциации. Осъвременени са някои от основните агротехнически звена от технологиите при отглеждането на тези култури. Търсени са нови решения и методи за повишаване на добива и качеството. Предложени са нови възможности за отглеждането на тези култури в промишлено замърсени почви при различни агро-екологични условия.

През годините на своята преподавателска и научна дейност доц., д-р Тахсин е участвал в редица национални и международни проекти. Общо техният брой възлиза на 13 бр. като по този начин напълно покрива и надхвърля изискуемите наукометрични критерии. В представените удостоверения за участие е видно, че същия активно се е включвал в разработването, ръководството и изпълнението на редица конкурсно финансирани разработки. За периода 2004 - 2012 г. кандидата е бил ръководител на два научни проекта и участник в други шест научни проекта финансирани от научно-изследователския фонд на АУ. За периода 2007 – 2015 г. участва в два проекта към МОН и един по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” с финансираща институция Европейския социален фонд. През 2008 – 2010 г. е ръководител на международен проект по програма Леонардо да Винчи, а 2010 – 2012 г. е участник в друг международен проект по същата програма.

Вижда се огромният, както национален, така и интернационален принос на кандидата в усвояването на средства от национални и европейски програми спомагащи за развитието на българската аграрна наука, както и издигане нивото на обучение на студенти от АУ – Пловдив. От друга страна прави впечатление огромната натовареност, ангажираност и отговорност на кандидата с

допълнителни (освен преподавателските) дейности.

4. Оценка на педагогическата подготовка и дейност на кандидата. Ролята му за обучението на млади научни кадри.

Доц. Тахсин проявява голям педагогически опит и знания включвайки се целенасочено, отговорно и активно в обучаването на наши и чуждестранни студенти и при трите образователни степени – бакалавър, магистър и доктор. Според приложено удостоверение от АУ – Пловдив (Изх.№ 7/05.02.2016г.) учебната натовареност на доц. Тахсин за периода 2010-2015 г. е общо 4620 часа, включително извън аудиторна заетост и заетостта по програма „Еразъм”. Натовареността средно за година е 924 часа, при необходимия норматив от 360 учебни часа. Това доказва, че катедрата по растениевъдство в АУ-Пловдив има необходимите часове за обезпечаване на заетост за академичната длъжност „професор” по научната специалност „Растениевъдство”.

През времето на преподавателския му стаж, възлизащ на 19 години и един месец (колегата продължава да работи в АУ и в момента), от съществен принос към учебният процес са разработените от него 13 бр. учебни програми както следва: за обучение и ръководство на бакалаври (девет на брой) по дисциплините „Растениевъдство” първа и втора част от специалността Агрономство (растителни биотехнологии) и специалността Агробизнес; дисциплината „Растениевъдство” от специалността Аграрна икономика; дисциплината „Лечебни, ароматни и вкусови растения” от специалностите Агрономство (растителни биотехнологии и полевъдство); дисциплината „Окачествяване и съхраняване на растителна продукция” от специалността Растителна биология; дисциплината „Тютюнопроизводство” от специалността Агробизнес; дисциплината „Ароматни, медицински и специални растения” за студенти обучаващи се в АУ по програмата „Erasmus” По тази международна програма за периода 2011 – 2015 г., д-р Тахсин е обучил на английски и испански езици над 24 бр. студенти от различни европейски университети и държави. Програми за обучение и ръководство на магистри (четири на брой) както следва: по дисциплината „Лечебни, ароматни и вкусови растения” от магистърската специалност по Минерално хранене и торене на растенията; по дисциплината „Растениевъдство” от магистърската специалност Агробизнес и предприемачество; по дисциплината „Съвременни технологии при отглеждане на лечебни, ароматни и вкусови растения” от магистърската специалност Лечебни, ароматни и вкусови растения; по дисциплината „Съхранение и заготовка на селскостопанска продукция ” от магистърската специалност Растениевъдна продукция.

В учебните програми са включени актуални съвременни научни изследвания и разработки, разглеждащи най-новите технологии за отглеждане, прибиране и съхранение на културите. Същите са свързани с научната и образователна теория и практика у нас и Европа, развитието на преподавателската дейност, както и с конкретни материали касаещи растениевъдната наука и практика в България.

Освен разработването на учебни програми, преподаване на студенти и провеждане на научно-изследователска дейност, кандидата е ръководил, подготвил и довел до успешна защита двама докторанти (един български и един чуждестранен) по номенклатурната специалност 04.01.14 „Растениевъдство”. Един негов докторант е отчислен с право на защита, а в настоящият момент е научен ръководител на четвърти докторант. Бил е ръководител на 12 бр. успешно защитили дипломанти, като към момента е научен ръководител на 15 броя студенти-магистри.

Доц., д-р Тахсин е съавтор на един учебник по „Растениевъдство” и две оригинални с професионална и научна стойност книги, а именно по въпросите на „Органичното производство” и „Наръчник за земеделските производители”. Кандидата е съавтор и на два броя Учебни ръководства за упражнения на дисциплини по специалността Растениевъдство.

От посоченото се вижда, че доц. Тахсин участва активно в разработването на учебни програми, лекционни курсове, учебници, учебни пособия, тестове и др., чрез които се обезпечават обучението по Растениевъдство. Същите са приноси към

учебния процес, който е важна част от дейността на всеки университетски преподавател.

5. Значимост на получените резултати, доказана с цитирания, публикации в престижни списания, награди, членство в международни и национални научни органи и др.;

Значимостта на научно-изследователската дейност на доц. Тахсин е илюстрирана чрез представените за участие в конкурса научни публикации. По брой те надхвърлят изискуемият се минимум, а по-значение отразяват висока степен на методическа, научна и международна значимост, както и иновативна практическа приложимост. Научните публикации са публикувани в престижни български и чуждестранни списания. От тях на български език 21 бр. плюс 4 бр. научно-популярни и на латиница 24 броя. В списания с импакт фактор са публикувани 3 научни труда както следва: 2 бр. в *Romanian agricultural research* (IF 0.281) и 1 бр. *Agricultural Science and Technology* (IF 0.699) или общ IF 1.261 Останалите научни трудове са публикувани в български и международни списания като: *Journal of Mountain Agriculture on the Balkans*; *Почвознание, агрохимия и екология*; *Растениевъдни науки*; *Аграрни науки*; *Journal of Tekirdag Agricultural Faculty*; *Journal of Central European Agriculture*; *Journal of Agricultural Science* и др. На международни симпозиуми са представени 8 бр. от публикациите и 3 бр. постерни доклади, а у нас съответно 14 и 9 бр.

В публикуваните материали успешно и на високо научно ниво са представени резултатите от научните експерименти относно установяване влиянието на различни фактори върху продуктивността и качеството на продукцията при основните за страната изследвани култури – слънчоглед и тютюн.

Високата научна стойност и популярността на публикуваните научни трудове, както и разпознаваемостта на автора сред научната общност се доказва чрез представената от кандидата Справка за цитиране на научната продукция. Видно е, че цитираните научни трудове са 39 бр. с общо 105 бр. забелязани цитати, в т.ч. 54 бр. са от български автори, а 51 бр. са от чуждестранни автори. Броят представени цитати в списания с IF (26 бр.) многократно надхвърля изискуемият се минимум съгласно Правилника на АУ.

Голяма част от публикациите на кандидата са реферирани в международните база данни *Scopus*, *CAB*, *Abstracts* и др.

Като учен и ценен специалист в своята област, кандидата участва в редица извън университетски научни организации като: член на Съюза на учените в България; Зам. Председател на Младите научни работници в гр. Пловдив; член на Научно-техническите съюзи; член на Балканската Екологична Асоциация; член на Управителния съвет на Регионалната Земеделска Камара и на Националната асоциация за трансфер на технологии.

Доц. Тахсин е член на редакционните колегии на научните списания „*Journal of Namik Kemal University, Tekirdag, Turkey*” и „*Trakya University Journal of Natural Sciences*”, член на Организационния комитет на *Balkan Agricultural Congress* – световни конгреси по слънчогледа проведени в Република Турция през септември 2014 г. Кандидата е представил два оригинални сертификата за направени рецензии в международно списание „*Journal of Central European Agriculture*”

6. Значимост на приносите за науката и практиката. Мотивиран отговор на въпроса доколко кандидатът има ясно очертан профил на научноизследователската работа;

От казаното до тук е видно, че кандидата е провеждал целенасочена и задълбочена научна дейност в направлението „Растениевъдство”. Експериментите са провеждани методически правилно, данните са интерпретирани на висок научен стил и са обработени със съвременни компютърни математически модели. Изследванията са принос както в нашата, така и в световната научна и приложна литература по растениевъдство. Проявена е тясната интеграция на кандидата и неговите разработки със сродни специалисти от АУ – Пловдив и други научни звена от страната. Личи способността на кандидатката да работи успешно и ползотворно в екип с други учени.

Представената от доц., д-р Нуреттин Тахсин научна продукция по номенклатурната специалност 04.01.14. „Растениевъдство” е с приноси с научно-теоретичен и научно-приложен характер. Напълно приемам приложената справка, за приносите тъй като тя точно отразява получените резултати от изследователската му дейност.

За по-голяма прегледност, съм си позволил да обединя някои от тях и да ги регрупирам.

I. ОРИГИНАЛНИ ПРИНОСИ

1. За пръв път у нас е направено сравнително проучване на качеството на маслото при различни български генотипове слънчоглед, отглеждани върху замърсени с тежки метали (Zn и Cd) почви.

- Установено е, че почви със съдържание на тежки метали над допустимите концентрации по БДС не оказват влияние върху качеството на слънчогледовото масло.

- Всички изпитани български генотипове слънчоглед не акумулират Zn и Cd в маслото над ПДК за страната.

2. Доказано е, че ново селектираните линии № 380 и № 413 ориенталски тютюни притежават по-ценни морфологични и стопански качества от стандартния сорт тютюн „Пловдив 7”, изразяващи се в:

- По признака височина на растенията тези линии се разполагат в оптималните за класическия ориенталски тютюн граници;

- Формират по-голям брой листа;

- Линиите са с по-ниски стойности на показателя размер на листата, което позволява по-голяма част от суровината да се окачествява в по-висока класа;

- Линиите превъзхождат по добив стандарта, което не влиза в противоречие с показателите характеризиращи типичността на произхода;

- Линиите са с по-висок процент на първа класа тютюн.

3. За пръв път у нас е направено проучване за влиянието на различни торове върху качествените показатели на листата на ориенталски тютюн сорт Крумовград 99, отглеждан в Местенски тютюнев район. Установено е, че:

- Както в подрайон Полски (долинин), така и подрайон Яка при различни дози на торене, стойностите на химичните показатели на листата са тясно свързани и зависими от хода на метеорологичните условия по време на вегетацията на тютюна.

- При отглеждане на тютюна при поливни условия в долинните райони, получената суровина е с ниско съдържание на никотин, общ азот и пепел и по-високо на захари.

- Химичния състав на получената суровина от тютюн е с постоянна характеристика на качеството при всички нива на торене.

- При прилагане на научнообоснована система на торене в подрайон Яка, съдържанието на никотин може да бъде успешно регулирано.

II. НАУЧНИ ПРИНОСИ

1. Установено е, че маслодайните хибриди слънчоглед „Места”, „Магура” и „Мургаш” отглеждани върху алувиално-ливадна почва, формират по-голям диаметър на питата, по-голям брой семена в една пита и по-висока маса на семената, в сравнение със стандарта хибрид „Албена”, което е предпоставка за:

- Реализиране на по-висок добив семена от хибридите „Места”, „Магура” и „Мургаш” при сравнително неблагоприятни климатични условия на развитие.

- Формиране на по-високо качество на маслото и на суровия протеин в семената.

- Формиране на по-високо съдържание на линолова и палметинова киселини в маслото при сухи в климатично отношение години и проява на високи стойности на олеиновата и стеариновата киселини при влажни години.

2. Установено е, че образци от дивия вид слънчоглед *Helianthus debilis* могат да бъдат използвани като донори за устойчивост към икономически важни болести по слънчогледа и на Rf гени за възстановяване на фертилността на CMS PET 1.

3. Икономическият анализ при хибриди слънчоглед и статистически значимите разлики при производствените показатели - себестойност и печалба показват, че изборът на подходящия хибрид е основен фактор способстващ повишаването на производствената конкурентно способност.

4. Експериментално е доказано, че пендиметалин и s-метолахлор използвани за борба срещу плевелите при тютюна, не оказват негативно влияние върху развитието на бактерията „*Azotobacter chroococum*”

III. ПРИЛОЖНИ ПРИНОСИ

1. Установено е, че младите тютюневи растения в сравнение с млади слънчогледови растения, проявяват по-висока толерантност при отглеждане в почва замърсена с тежки метали.

2. При експериментиране с хибридите слънчоглед „Мадан” и „Марица, както и линията „А58*С16”, при отделни растения е установено проява на системна форма на мана, дължащо се на наличие на ооспори в почвата. При единични растения при хибрида „Мадан”, се проявява и локална форма на мана.

3. Доказано е, че при отглеждане, през петата година при отделни растения на слънчогледа се появява локална форма на мана *Plasmopara helianthi* Novot. Това показва, че четиригодишния период на сеитбообращение, не е достатъчен за унищожаване на почвените патогени, които са с по-дълъг период на преживяемост.

4. При отглеждане на ориенталски тютюн сорт „Крумовеград 90” в Местенски тютюнев район – подрайон Полски (долинен) най-добри качествени показатели на листата се постигат при торене с комбиниран почвен тор Хидро (4-21-21+амониева селитра), докато в Подрайон Яка при торене с комбиниран почвен тор Cropcare (12-22-8+листен тор Feticare (6-14-31).

5. При отглеждане на тютюн, влиянието на микрорайоните е силно изразено при формиране на листата само от долния беритбен пояс, както при поливни, така и при неполивни условия.

6. При картиране на вторично заплевелени площи с ориенталски тютюн в района на Свиленград е установено заплевеляване с 20 плевелни вида от шест биологични групи, както следва: едногодишни късно пролетни плевели – общо 10 вида; многогодишни 6 вида (коренищни, кореновоиздънкови и 2 вида с вретеновиден корен и двугодишен магарешки бодил); карантинни плевели (кускута и синя китка).

7. От извършеното сравнително проучване на чуждите сортове тютюни {Ксанти, Basmal Dramas – гръцки; R₂(CV), CB₁(CV) - албански; Прилеп-7, Прилеп 156/1 – македонски и Vafra esendal, Basma 1 – турски} при наши агро-екологични условия по отношение на добивност и качество на продукцията, е установено че:

- Сортовете се характеризират със силна и стабилна втора (основна) класа, което е гаранция за по-висока обща стойност на продукцията.

- Съдържанието на никотин, захар и общ азот е близко до стойностите на тези показатели отчитани при отглежданите в момента български сортове ориенталски тютюни.

- По технологични показатели (плътност на рязан тютюн и основен цигарен рандеман) сортовете Ксанти, CB₁(CV), Basma 1 и Vafra esendal представляват интерес за тютюневата промишленост.

8. От направените около 40 хибридни комбинации е установено, че интерес за селекцията у нас представляват комбинациите с гръцкия сорт Basmal Dramas, албанския сорт CB₁(CV) и турския сорт Basma 1.

- От проучените хибридни комбинации с най-добри показатели се откроява линията с участие на албанският сорт CB₁(CV). Същата е подадена за изпитване в ИАСАС за нов научен и научно-приложен продукт.

7. Критични бележки и препоръки

По предложените ми за рецензиране материали нямам забележки.

8. Лични впечатления и становище на рецензента

Личните ми впечатления от кандидата са напълно положителни. Притежава високо чувство и умения за съвместна дейност с други колеги, в ситуации в които комуникацията и екипната работа са от съществено значение. Проявява етичност, инициативност, критичност и най-вече коректност към останалите от колектива.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на направения анализ на педагогическата, научната и научно-приложната дейност на кандидата считам, че доц. Нуреттин Тахсин отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение. Кандидата демонстрира голяма по обем и задълбочена научна и преподавателска дейност. Изпълнени са всички наукометрични критерии за заемане на Академичната длъжност „професор”. Качеството на преподавателската му дейност се илюстрира както от добре разработените учебни програми и помагала, така и от значителният брой докторанти и дипломанти успешно защитили под неговото ръководство. Научните изследвания са проведени методически правилно, данните са интерпретирани на висок научен стил. Посочените по-основни изследвания дават съществен принос както в нашата, така и в световната научна и приложна литература. Проявява тясната интеграция със сродни специалисти от АУ – Пловдив и други научни звена от страната. Личи способността на кандидата да работи успешно и ползотворно в екип с други учени.

Всичко това ми дава основание да оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО** цялостната му дейност.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително, а Факултетният съвет на Факултета по Агрономство при Аграрен университет – Пловдив да избере доц., д-р Нуреттин Тахсин Тахсин за „професор” по научната специалност „Растениевъдство”.

Дата: 02.06.2016г.

Гр. Плевен

РЕЦЕНЗЕНТ:

(проф., дсн Тодор Кертиков)